

دیوارنگاره‌های آسیای مرکزی

نوشته

مارکوس مود، مایکل شنکار

چیرو لوموزیو، متنو کمپارتی، آنا فیلیگنزی

ترجمه

بهباد صداقتی

ایران‌شهر -V-

انتشارات آریارمنا

دیوارنگاره‌های آسیای مرکزی

| نوشته مارکوس مود، مایکل شنکار، چیرو لوموزیو، متنو کمپاراتی، آنا فیلیگنزی |

| ترجمه بهزاد صداقتی |

| با همکاری گروه پژوهشی باستان‌کاوی تیسافرن |

| چاپ و صحافی: مهرگان |

| نوبت چاپ: نخست، ۱۳۹۹ | شمارگان: ۱۰۰ نسخه |

| بها: ۳۰۰۰۰ تومان |

| تارنما: www.aryaramna.ir |

| نامه‌نگار: aryaramna@hotmail.com, info@aryaramna.ir |

| نشانی: تهران، صندوق پستی: ۵۶۹-۱۴۵۱۵ |

| تلفن: ۰۲۱۴۴۸۴۶۰۲۶ همراه: ۰۹۳۹۵۹۶۹۴۶۶ |

| همه حقوق این اثر برای انتشارات آریارمنا محفوظ است. |

| تکثیر، انتشار، چاپ و بازنویسی این اثر یا بخشی از آن به هر شیوه همچون رونوشت، انتشار الکترونیکی، ضبط و ذخیره روی سی دی و چیزهایی از این دست بدون موافقت کتبی و قبلی انتشارات آریارمنا ممنوع است و متخلفان بر پایه قانون «حمايت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران» تحت پیگرد قرار خواهند گرفت. |

۱۹

سرشناسه	: صداقتی، بهزاد، ۱۳۷۹، - گردآورنده، مترجم
عنوان و نام پدیدآور	: دیوارنگاره‌های آسیای مرکزی/نوشته مارکوس مود... [و دیگران]; ترجمه بهزاد صداقتی.
مشخصات نشر	: تهران: آریارمنا، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۸ ص.
فروست	: ایرانشهر: V.
شابک	: 978-622-954827-1
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتاب حاضر گردآوری و ترجمه ۵ مقاله درباره نقاشی‌های دیواری در آسیای مرکزی است.
یادداشت	: نوشته مارکوس مود، مایکل شنکار، چیرو لوموزیو، متنو کمپاراتی، آنا فیلیگنزی.
موضوع	: نقاشی دیواری -- آسیای مرکزی -- مقاله‌ها و خطابه‌ها
موضوع	: *Addresses, essays, -- Asia, Central -- Mural painting and decoration lectures
شناسه افزوده	: مود، مارکوس، ۱۹۵۴، م.
شناسه افزوده	:
رده‌بندی کنکره	: ND۲۸۱۵:
رده‌بندی دیویی	: ۷۵۱/۷۳۰۹۵۸:
شماره کتاب‌شناسی ملی	: ۶۱۴۱۷۵۵

انتشارات آریارمنا

انتشارات آریارمنا بر آن است تا کتاب‌های ارزندهٔ تألیفی و ترجمه‌ای پژوهشگران ایرانی یا نیرانی را در زمینه‌های گوناگون ایران‌شناسی همچون باستان‌شناسی، تاریخ، فرهنگ و زبان‌های باستانی منتشر کند، کتاب‌هایی که برای شناخت تاریخ و فرهنگ گرانسنگ و ورجاوند ایران بسیار ارزشمند باشند. با توجه به پیوندها و ریشه‌های ژرف و عمیق فرهنگی میان ایران و جهان بشکوه ایرانی که از سده‌ها بلکه هزاره‌های دور و دراز برجا بوده است و در دهه‌های اخیر تلاش دشمنان بر آن بوده تا این پیوندهای ژرف را بگسلند و ریشه‌های عمیق را با تیشه برکنند، ایران فرهنگی که دل و دین به آن سپرده‌ایم از چشم دست‌اندرکاران انتشارات آریارمنا دور نمانده و چاپ کتاب‌های پژوهشی و ترجمه‌ای ارزنده دربارهٔ جهان ایرانی یا ایران فرهنگی از اولویت‌های انتشارات آریارمنا است؛ باشد که از این راه پیوندهایمان پیوسته‌تر و ریشه‌هایمان ژرف‌تر شود. کتاب‌های انتشارات آریارمنا پیشکشی ناچیز است به ایرانیان، ایرانی‌تباران، ایران‌دوستان و همهٔ مردمان جهان ایرانی که ایران و جهان ایرانی را از جان دوست‌تر می‌دارند.

مدیر

دکتر شاهین آریامنش

(گروه پژوهشی باستان‌کاوی تیسافرن)

مشاوران علمی

| دکتر سیدمنصور سیدسجادی (مؤسسهٔ ایزمئو ایتالیا) | استاد اسماعیل یغمایی
| سازمان میراث فرهنگی کشور | دکتر سیدمهدی موسوی (دانشگاه تربیت
مدرس) | دکتر محمدابراهیم زارعی (دانشگاه بوعلی سینا همدان) | دکتر سجاد
علی‌بیگی (دانشگاه رازی، کرمانشاه) | دکتر حمیدرضا ولی‌پور (دانشگاه شهید
بهشتی) | دکتر سعید امیرحاجلو (دانشگاه جیرفت) | دکتر سیروس نصراله‌زاده
(پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) | دکتر رضامهرآفرین (دانشگاه مازندران)
| دکتر فرزانه گشتاسب (پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی) |

فهرست

- مقدمه مترجم ۹
- ایزد بزرگ دختر نوشیروان (نگار) | مارکوس مود ۱۱
- حماسه فرامرز در نقش‌های دیواری پنجکنت | مایکل شنکار ۲۹
- ملاحظات در باره دیوارنگاره‌های فیاض تپه در جنوب ازبکستان | چیرو لوموزیو ۶۵
- نقاشی شاه شکارگر در ککرک: چهره‌ای سلطنتی یا موجودی الهی؟ | مثنو کمپارتی ۱۰۱
- نکاتی در باره دیوارنگاره‌های مس عینک | آنا فیلیگنزی ۱۲۷

این کتاب ترجمهٔ ۵ مقالهٔ زیر است:

- Mode, Markus, 1992, The Great God of Dokhtar-e Noshirwān (Nigār), *East and West*, Vol. 42, No. 2/4 (December 1992), pp. 473-483.
- Shenkar, Michael, 2010, The Epic of "Farāmarz" in the Panjikent Paintings, *Bulletin of the Asia Institute*, New Series, Vol. 24 (2010), pp. 67-84
- Lo Muzio, Ciro, 2008, Remarks on the Paintings from the Buddhist Monastery of Fayaz Tepe (Southern Uzbekistan), *Bulletin of the Asia Institute* New Series, Vol. 22, Zoroastrianism and Mary Boyce with Other Studies (2008), pp. 189-206
- Compareti, Matteo, 2008, The Painting of the «Hunter-King» at Kakrak: Royal Figure or Divine Being? *Annali di Ca' Foscari*, XLVII, 3 (s. or. 39), 2008 131-147.
- Filigenzi, Anna, 2013, Remarks on the wall paintings from Mes Aynak, *Recent Archaeological Works in Afghanistan Preliminary studies on Mes Aynak excavations and other field works*, Délégation Archéologique Française en Afghanistan (DAFA).

مقدمه مترجم

ایده گردآوری و چاپ کتابی درباره باستان‌شناسی و تاریخ هنر سرزمین‌های آسیای مرکزی به زمانی برمی‌گردد که مترجم دانشجوی کارشناسی باستان‌شناسی در دانشگاه تهران بود و متوجه شد مطالب مرتبط با باستان‌شناسی و هنر آسیای مرکزی در دوره پیش از اسلام به‌ویژه محوطه‌های تازه کشف شده اندک است. از این رو، ترجمه مقاله‌های در این زمینه امری اجتناب‌ناپذیر می‌نمود. بر این اساس مبحث دیوارنگاره‌های موجود در این سرزمین‌ها که به‌عنوان یکی از کانون‌های نقاشی دیواری در جهان پیشامدرن شناخته می‌شود مورد توجه قرار گرفت. این امر می‌تواند ناشی از این باشد که به‌جز نقش‌های دیواری پنج‌گانه در تاجیکستان و نقش‌های دیواری مانوی سین‌کیانگ چین که تا اندازه‌ای شناخته شده‌اند سایر نقش‌های دیواری آسیای مرکزی به‌ویژه نقش‌های دیواری کشور افغانستان برای جامعه علمی ایران ناشناخته مانده است. این کتاب سعی دارد تا حد امکان نیاز جامعه علمی کشور را در این رابطه برطرف کند؛ هرچند خود گردآورنده نیز بر این باور است که این کتاب سرآغاز راه شناخت این نقش‌هاست و امید است در آینده پژوهش‌های بیشتری در این زمینه انجام شود.

در بخش‌هایی از این کتاب از لغات و اصطلاحات مربوط به آیین بودایی یاد شده است. در این مورد، سعی بر این شده است این اصطلاحات تا حد ممکن ساده‌سازی

شده و در پانویست آورده شود ولی این احتمال هست که برخی از خوانندگان تمایل داشته باشند تا درباره این عبارت‌ها بیشتر بدانند که می‌توانند به کتاب‌های مربوطه به‌ویژه تألیفات و ترجمه‌های استادان این حوزه همچون آقایان پاشایی و ذکرگو مراجعه کنند. همچنین از آنجاکه مخاطبان اصلی این کتاب دانشجویان باستان‌شناسی هستند، به همین جهت ممکن است در پاره‌ای از موارد خواننده وارد جزئیات باستان‌شناسی محوطه‌ها شود، باوجوداین مترجم سعی کرده است تا مقاله‌ها را به گونه‌ای گزینش کند تا دیگر علاقه‌مندان اعم از دانشجویان تاریخ هنر و تاریخ و ... نیز بتوانند از آن بهره بگیرند.

مترجم از خوانندگان محترم استدعا دارد تا دیدگاه‌های خود را جهت بهبود کیفیت کار با مترجم و یا ناشر محترم در میان بگذارند. در پایان از آقای دکتر آریامنش مدیر محترم انتشارات آریارنا که زحمات فراوانی را در چاپ این کتاب متقبل شدند کمال تشکر را دارم. امید دارم که این کتاب بتواند باب تازه‌ای در پژوهش درباره سرزمین‌های شرقی ایران بگشاید که تاکنون کمتر به آنها پرداخته شده است.

بهزاد صداقتی